

nadbryg. dr inż. Adam Konieczny

Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej

ORCID: [0000-0002-1702-1866](https://orcid.org/0000-0002-1702-1866)

Problematyka regulacji prawnej ochrony ludności w Polsce

<https://doi.org/10.19195/978-83-229-3802-7.1>

Streszczenie: Artykuł ma charakter informacyjny z wykorzystaniem wcześniej prowadzonych przez autora prac w zakresie kierunków doskonalenia działań administracji publicznej na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Kilkunastoletnie problemy dotyczące skutecznego uregulowania dziedziny ochrony ludności wymagają analizy i pilnego wyciągnięcia wniosków z dotychczasowych działań i kontroli prowadzonych przez uprawnione podmioty. Autor w artykule dokonał syntetycznego wprowadzenia w tematykę zawartą w całej publikacji, odnosząc się do wypracowanych obecnie kierunków zmian, dla których punktem wyjścia oprócz wspomnianych badań była i jest Strategia Bezpieczeństwa Narodowego.

Słowa kluczowe: administracja publiczna, bezpieczeństwo, krajowy system ratowniczo-gaśniczy, ochrona ludności, ratownictwo, zagrożenia

Issues of legal regulation of civil protection in Poland

Summary: The article is informative using the author's previous work on the directions for improving the public administration's activities in the field of public security. Several years of problems concerning the effective regulation of the field of civil protection require analysis and urgent drawing of conclusions from previous activities and inspections carried out by authorized entities. In the article, the author made a synthetic introduction to the topics contained throughout the publication, referring to the directions of change currently being developed, for which the starting point, in addition to the aforementioned research, was and is the National Security Strategy.

Keywords: public administration, security, firefighting and rescue system, civil protection, rescue, hazards

1. Wprowadzenie

Ochrona ludności w Polsce nie jest do dzisiaj uregulowana ustawowo. Rozumiana jest ona jako zespół przedsięwzięć zmierzających do ochrony życia, zdrowia oraz środowiska egzystencji człowieka i jest realizowana przez organy administracji publicznej, służby, organizacje pozarządowe oraz przez samych obywateli. W definicji tej, choć bardzo

ogólnej, zawarta jest kwintesencja zadań, za które odpowiedzialna jest tak naprawdę administracja publiczna, przy szerokim udziale obywateli. Udział obywateli jako adresatów aktów prawnych przy czynnym udziale mieszkańców powinien stanowić o jej powszechności, ponieważ tylko wtedy będzie ona efektywna.

Bezpieczeństwo jest dobrem wspólnym. Wyrazem dobra wspólnego – jak podkreślał Jan Boć – jest zasięg ochrony interesu publicznego. Im więcej adresatów ma ta ochrona, tym dobro wspólne jest powszechniejsze. Określone dobro wspólne nie musi dotyczyć jednocześnie wszystkich obywateli, ale też nie może być dzielone i nie może działać wybiórczo. Dobro wspólne jest taką wartością, która istnieje lub ma istnieć rzeczywiście. Oznacza to, że dobro to może być konsumowane realnie. Ostatecznym i jedynym konsumentem tego dobra jest człowiek: obywatel państwa, państwa państw (za które można uznać Unię Europejską) albo też bezpaństwowiec czy wreszcie obywatel świata – zawsze jednostka ludzka, której zagwarantowano korzystanie z dobra wspólnego niezależnie od jego związku z określonym państwem, ale najpierw obywatel gminy, powiatu czy województwa¹.

W Polsce od wielu lat trwają prace nad ustawową regulacją problematyki ochrony ludności, która pozwoli określić system zintegrowanych działań podejmowanych na rzecz bezpieczeństwa ludności cywilnej zarówno w czasie pokoju, jak również w czasie stanów nadzwyczajnych i wojny. Prace nad projektem pozwolą, w przypadku jego uchwalenia, na prawne określenie pojęcia „ochrony ludności”, a przede wszystkim doprowadzenie do stworzenia kompleksowej regulacji aktualnego systemu jej ochrony, co jest niezwykle istotne także z uwagi na sytuację geopolityczną, szczególnie w obliczu agresji Rosji na Ukrainę.

Powszechność, integracja działań, jednolitość to cechy bardzo ważne dla zarządzania bezpieczeństwem powszechnym, które znalazły się również w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego, zatwierdzonej 12 maja 2020 r. w drodze postanowienia przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudę. Strategia opracowana została dwa lata po informacji o wynikach kontroli Najwyższej Izby Kontroli – „Ochrona ludności w ramach zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej”². Zdaniem NIK w Polsce nie funkcjonuje skuteczny system ochrony ludności, a organy odpowiedzialne za realizację zadań z zakresu zarządzania kryzysowego oraz obrony cywilnej nie stworzyły struktur adekwatnych do występujących zagrożeń, nie wdrożyły skutecznych procedur oraz nie zapewniły niezbędnych zasobów, umożliwiających właściwe zarządzanie w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych. NIK podkreśla, że w polskim systemie prawnym, pomimo powtarzanych od wielu lat zapowiedzi, dotychczas nie został uchwalony jeden

¹ J. Boć, *O bezpieczeństwie wewnętrznym*, [w:] A. Chajbowicz, T. Kocowski (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne w działaniach terenowej administracji publicznej*, Wrocław 2009, s. 21.

² Informacja o wynikach kontroli NIK – KPB.430.009.2017, Nr ewid. 147/2018/P/17/039/KPB.

akt prawny, który w sposób kompleksowy regulowałby całokształt zagadnień związanych z szeroko rozumianą ochroną ludności, a uregulowania w zakresie zadań i struktur rozproszone są obecnie w różnych aktach prawnych³. Co ważne, NIK zauważa pozytywnie duże zaangażowanie służb takich jak straż pożarna, policja, wojsko i inne, co jednak przy słabej wymianie informacji w ramach struktur zarządzania kryzysowego nie przynosi planowanych efektów. Szczególnego podkreślenia wymaga również aspekt dotyczący struktur obrony cywilnej, której funkcjonowanie, a w zasadzie jej brak ocenione zostały jako anachroniczne.

Okres, w którym jest opracowywana obecna publikacja, kiedy jako państwo mierzyliśmy się z pandemią COVID-19 oraz z problemem migracyjnym na naszych dwóch wschodnich granicach, a także i przede wszystkim w obliczu masowej pomocy humanitarnej niesionej przez nasz kraj dla ofiar międzynarodowego konfliktu zbrojnego, jest tym momentem, w którym należy zadać sobie wiele pytań. Podstawowe jest pytanie, czy prawo nie powinno dogonić rzeczywistości tworzonej przez ludzi, ponieważ w środowisku międzynarodowym w kwestii ochrony ludności nasze państwo i jego obywatele są postrzegani i oceniani bardzo pozytywnie. Polacy potrafią się zorganizować, działać profesjonalnie i wymieniać informacje na poziomie międzynarodowym.

W sytuacji, w której brak jest legalnej definicji „ochrony ludności”, administracja publiczna powinna posilkować się dorobkiem naukowym, szczególnie z obszaru nauk o bezpieczeństwie i nauk prawnych, a także powinna dynamicznie wyciągać wnioski z dotychczasowych działań oraz prób ustawowego uregulowania tej materii. Publikacja ta ma na celu wspomóc te działania.

2. Ochrony ludności stan obecny

Ale wcześniej, aby wejść w problematykę ochrony ludności, należy uwzględnić zakres i podział zagrożeń, tym samym zakres bezpieczeństwa, w ramach polityki bezpieczeństwa wewnętrznego odpowiedzialnego za ochronę ludności. To ważne z punktu widzenia podziału zadań, z jednoczesną ich integracją oraz aktywnością administracji publicznej, służb, inspekcji i straży. Ochrona ludności dotyczy zagrożenia obejmującego spokój i pewność bytu ludzi w ujęciu czysto fizycznym, czyli powodującego utratę zdrowia, życia, mienia jednostki i społeczności lub zagrożenia środowiska w ujęciu rozwoju cywilizacyjnego, sił natury i działalności człowieka, a więc dotyczy właśnie bezpieczeństwa powszechnego. Pojęcie bezpieczeństwa powszechnego występuje rzadziej w literaturze przedmiotu i często charakteryzowane jest poprzez możliwości przeciwdziałania

³ *Ibidem*, s. 7-9.

zagrożeniom powodowanym siłami natury lub działaniami człowieka w celu ochrony życia i zdrowia ludzi oraz ich środowiska egzystencji. Dotyczy czasu pokoju, stanów nadzwyczajnych i czasu wojny. System bezpieczeństwa powszechnego tworzą wszystkie organy państwowe, organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego, formacje i służby⁴.

Cele działania systemu bezpieczeństwa powszechnego⁵ określił Waldemar Kitler i pokrywają się one z tymi, które określają funkcjonowanie ochrony ludności. Należy zaliczyć do nich:

- 1) ochronę ludności, dóbr, środowiska przed skutkami klęsk żywiołowych, awarii technicznych i innych zagrożeń i niebezpieczeństw spowodowanych działaniem sił natury lub człowieka,
- 2) przewyżczanie następstw zagrożeń,
- 3) zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania⁶.

Szukając zatem kierunków dla budowy ochrony ludności, należy przytoczyć obecnie mocno rozproszony stan prawny, przede wszystkim uchwalone w ostatnich trzydziestu latach ustawy: o ochronie przeciwpożarowej⁷, o Państwowej Straży Pożarnej⁸, o zarządzaniu kryzysowym⁹, o Państwowym Ratownictwie Medycznym¹⁰, o systemie powiadamiania ratunkowego¹¹, o wojewodzie i administracji rządowej w województwie¹², o działach administracji rządowej¹³. Wszystkie te ustawy, z zadaniami tożsamymi na rzecz ochrony ludności, powstawały rozdzielnie, bez skutecznej integracji, a najgorsze, że w czasie obowiązującej od 1967 r. ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (realizowana na podstawie jej przepisów pozamilitarna ochrona ludności i obrona cywila funkcjonowały do kwietnia 2022 r.). Porażki należy upatrywać w całkowicie rozproszonym systemie prawnym, a potem – w konsekwencji – w nieskutecznych

⁴ B. Kuc, Z. Ścibiorek, *Zarys metodologii nauk o bezpieczeństwie*, Toruń 2018, s. 29.

⁵ Szerzej A. Konieczny, *Bezpieczeństwo powszechne i zagrożenia w nie godzące. Racjonalizacja zarządzania jednolitymi formacjami umundurowanymi odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne*, „Zeszyty Naukowe SGSP” 2020, t. V, s. 60.

⁶ W. Kitler, *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej*, Warszawa 2001, s. 114; zob. także B. Wiśniewski, S. Zalewski (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2006, s. 35.

⁷ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 1991 r. Nr 81, poz. 351).

⁸ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 1991 r. Nr 88, poz. 400).

⁹ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590).

¹⁰ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410).

¹¹ Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego (Dz. U. z 2013 r. poz. 1635).

¹² Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206).

¹³ Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 1997 r. Nr 141, poz. 943).

działaniach administracji publicznej. Oczywiście nie można pominąć również ustaw samorządowych, które w swej ogólności co do zakresu odpowiedzialności za bezpieczeństwo na administrowanym terenie nie poprawiały współdziałania opartego na wszystkich fazach zarządzania kryzysowego. A przecież pierwszą fazą zapobiegania są głównie zadania administracji samorządowej i obywateli wokół niej skupionych. Oprócz jednak braku spójności działań administracji publicznej, służb, inspekcji i straży mieliśmy do czynienia z wzajemnym powielaniem się pewnych elementów zadań, co dodatkowo wprowadzało dublowanie rozwiązań, powodując dodatkowe koszty do poniesienia.

Rozproszony system prawny, nakładający się zakres zadań administracji publicznej oraz dotychczasowe próby budowania systemu ochrony ludności, w tym obrony cywilnej w oparciu o zagrożenia sprzed pięćdziesięciu lat, bez wskazania na zasoby, przy użyciu których należy realizować zadania, zdecydowały o problemach, mimo że rzeczywistość poszukuje metod, a nawet narzuca sprawdzone rozwiązania.

3. Kierunki zmian

Konstruując „mapę drogową” dla ochrony ludności w Polsce, należy przede wszystkim wyciągnąć wnioski z dotychczasowych działań administracji publicznej i nieudanych prób ustawowego uregulowania jej zakresu zadań. Od 2020 r. w ramach kolejnych prac nad projektem nowej ustawy dokonano w Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej analizy stanu prawnego. Okazało się, że aż ponad 120 aktów prawnych nawiązuje do zadań w zakresie ochrony ludności. Jednocześnie w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji powołano zespół, który w obliczu nowych zagrożeń, w szczególności pandemii, dokonał ponownej analizy rzeczywistości oraz funkcjonujących i sprawdzonych rozwiązań systemowych. Przede wszystkim zdaniem autora należy pochylić się nad dość istotnym wnioskiem z przytoczonej wcześniej kontroli NIK, który w ocenie autora jest punktem wyjścia. Na stronie 95 informacji o wynikach kontroli¹⁴ możemy przeczytać, że „[...] jednym z celów nowej ustawy ma być stworzenie nowoczesnych regulacji dotyczących obrony cywilnej, m.in. poprzez uchylenie dotychczasowych przepisów dotyczących tej problematyki, ze względu na ich nieadekwatność do współczesnych wyzwań i zagrożeń. Miały zostać one zastąpione rozwiązaniami polegającymi na przekształceniu funkcjonujących w czasie pokoju służb ochrony ludności w podmioty obrony cywilnej działające w czasie wojny i mające uprawnienie do używania międzynarodowego znaku obrony cywilnej oraz do ochrony wynikającej z Protokołów Dodatkowych do Konwencji Genewskich [...]”.

¹⁴ Informacja o wynikach kontroli NIK – KPB.430.009.2017, Nr ewid. 147/2018/P/17/039/KPB, s. 95.

Powyższy wniosek jest jak najbardziej trafny w kontekście chociażby oceny naszego państwa w zakresie wykonywanych zadań ochrony ludności, w tym w ramach unijnego mechanizmu, a także zbudowanej struktury administracji publicznej. Biorąc również pod uwagę pozytywne wyniki innej kontroli NIK¹⁵ z 2021 r. w zakresie funkcjonowania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (ksrg), należy uwzględnić ten system jako zasób w szeroko pojętej ochronie ludności z przypisaniem zadań obrony cywilnej w stanach nadzwyczajnych. Należy tego dokonać, integrując zadania z samorządem terytorialnym, na zasadach już sprawdzonych w ramach ustawy o ochronie przeciwpożarowej¹⁶.

Rozwiązania strukturalno-organizacyjne ksrg pozwalają na efektywne wykorzystanie potencjałów organizacyjnych, technicznych i intelektualnych różnych podmiotów ratowniczych i współdziałających, co prowadzi do tego, że system ten nie stanowi wyizolowanego składnika bezpieczeństwa wewnętrznego, lecz jego ważny czynnik, żywo reagujący na wszelkie zmiany i w wysokim stopniu współdziałający z otoczeniem, co sprawdziło się wcześniej przy wielu akcjach i w sytuacjach kryzysowych. Stąd też granice, w których działa system, są bardzo elastyczne, co przejawia się gotowością do wypełniania zadań w każdych warunkach. Może on być więc nie tylko systemem ratowniczym, ale również systemem ochrony ludności. Budowany od ponad 25 lat potencjał pozwala dzisiaj wypełniać szereg zadań, które stawiane są w coraz większym stopniu jednostkom ochrony przeciwpożarowej. Może się to jednak odbywać tylko przez jego ciągłą modernizację oraz przez zwiększanie etatyzacji i zaangażowania finansowego, co pozwoli na uniknięcie pogorszenia wydolności systemu¹⁷.

Czy ochrona ludności i obrona cywilna, biorąc pod uwagę obecną strukturę administracji publicznej i funkcjonujące zasoby ratownicze, powinna być odrębnym systemem? Zdaniem autora nie, ponieważ przypisanie zadań w istniejącym stanie struktury administracji publicznej i zasobów ratowniczych daje gwarancje uregulowania tej kwestii, z zastrzeżeniem pełnej i kontrolowanej integracji zadań w ramach jednego aktu prawnego.

Dodatkowym dowodem jest fakt uchylenia ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawa ta oraz akty wykonawcze do niej nie wytrzymały próby czasu przemian ustrojowych oraz nie wyczerpywały wszystkich obszarów zadaniowych obrony cywilnej wymienionych przez Pierwszy Protokół Dodatkowy do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r.

¹⁵ Informacja o wynikach kontroli NIK – KPB.430.001.2021, Nr ewid. 7/2021/P/20/035/KPB.

¹⁶ Art. 14 ust. 3-5 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2057).

¹⁷ A. Konieczny, *Potrzeby badań podstawowych problemów współpracy krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego z samorządem terytorialnym*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Legnicy” 2018, t. 3, s. 235-242.

dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych. Przepisy z wymienionej wyżej ustawy oraz wydanych na jej podstawie aktów wykonawczych dotyczące obrony cywilnej uznać należało za przestarzałe i nieprzystające do współczesnych warunków. Przepisy te nie określały jednoznacznie zadań ochrony ludności realizowanych w czasie pokoju, ograniczając się wyłącznie do zadań obejmujących działalność planistyczną, organizacyjną, szkoleniową i upowszechniającą wiedzę na temat problematyki obrony cywilnej. Co najważniejsze, jej uchylenie nie wprowadziło zapaści w działaniach państwa, oczywiście poza rozwojem i utrzymaniem budownictwa ochronnego, które zostało zlekceważone i powinno być pilnie konkretnie uregulowane.

Zadania z zakresu obrony cywilnej pomieszczone są w dziale spraw wewnętrznych, ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej¹⁸. Poza tym, przyjmując w 2020 r. pewne i konkretne kierunki przyszłych zmian, Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej (ówczesny Szef Obrony Cywilnej Kraju), poza dokonaniem analizy stanu prawnego, wydał wytyczne do działalności w dziedzinie ochrony ludności, ochrony przeciwpożarowej i obrony cywilnej w 2021 i 2022 r., ukierunkowane na rozbudowę krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, dzięki któremu realizowane mają być zadania niezbędne do zapewnienia optymalnego poziomu ochrony ludności we wszystkich stanach funkcjonowania państwa. Oznaczało to również skorzystanie z uprawnień Komendanta Głównego PSP, ustanowionych w delegacji ustawowej do określania m.in. zadań ksrg¹⁹.

Korzystając także z dotychczasowej współpracy z Uniwersytetem Wrocławskim, wszystkie prace i wnioski wykorzystywane na dalszym etapie prac były konsultowane i wspierane przez Interdyscyplinarny Zespół Badawczy, który na wniosek Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej / Szefa Obrony Cywilnej Kraju powołał Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego. Do współpracy zaproszono przedstawicieli środowiska naukowego, posiadających doświadczenie w analizach i tworzeniu prawa. Wreszcie wszystkie obecne działania ksrg w obliczu trwającego konfliktu zbrojnego za naszą wschodnią granicą to zadania w dużej mierze wynikające z przytaczanego wcześniej Protokołu Dodatkowego do Konwencji genewskich, a więc zadania tożsame z zadaniami obrony cywilnej.

Pierwsze kroki ku potrzebnym zmianom są już wdrażane. Po pierwsze uchwalona została ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych²⁰, która zintegrowała wspólne działania samorządu terytorialnego ze stowarzyszeniami wykonującymi w imieniu gminy zadania ochrony przeciwpożarowej oraz Państwową Strażą

¹⁸ Art. 29 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 1997 r. Nr 141, poz. 943 ze zm.).

¹⁹ Art. 14 ust. 3 ustawy o ochronie przeciwpożarowej.

²⁰ Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2490).

Pożarną, odpowiedzialną za proces wyszkolenia i przygotowania operacyjnego. Po drugie rozpoczęto już intensywne działania wzmacniające struktury ksrg w zakresie rozbudowy ratownictwa medycznego. Przedsięwzięcie to ma na celu wzmocnienie współpracy z Państwowym Ratownictwem Medycznym, ale przede wszystkim zabezpieczenie działań systemu i budowanie właściwego potencjału przyszłych formacji obrony cywilnej.

4. Podsumowanie

Na potrzeby tego artykułu w wielkim skrócie autor przedstawił stan prac nad uregulowaniem ochrony ludności w Polsce z podkreśleniem realizacji już dzisiaj szeregu działań na rzecz bezpieczeństwa, z wyprzedzeniem stanu prawnego w zakresie ochrony ludności. Należy rzeczywistość dostosować do ukształtowanej w ciągu ostatnich 30 lat struktury administracji publicznej oraz ratownictwa, posiadających odpowiednią hierarchię, zasoby i kompetencje. Wyzwania ostatnich lat jasno pokazały, że nadszedł czas na dopełnienie formalności i przygotowanie prawa spójnego, odpowiedzialnego i możliwego natychmiast do wdrożenia. Ochrona ludności, w tym obrona cywilna, to wspólne zadanie administracji publicznej, ratownictwa z podległymi zasobami oraz samych obywateli. Realizowana jest ona w sposób permanentny, od fazy zapobiegania (np. plan zagospodarowania przestrzennego) z naciskiem na samorząd terytorialny, poprzez fazy przygotowania i reagowania, w ścisłej kooperacji administracji rządowej i samorządowej, po usuwanie klęsk żywiołowych w fazie odbudowy. Zatem integracja wspólnych działań z przeznaczeniem określonego budżetu w oparciu o PKB jest dzisiaj koniecznym, pilnym i przede wszystkim możliwym rozwiązaniem do wdrożenia.

Bibliografia

Literatura

- Boć J., *O bezpieczeństwie wewnętrznym*, [w:] A. Chajbowicz, T. Kocowski (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne w działaniach terenowej administracji publicznej*, Wrocław 2009.
- Kitler W., *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej*, Warszawa 2001.
- Konieczny A., *Bezpieczeństwo powszechne i zagrożenia w nie godzące. Racjonalizacja zarządzania jednolitymi formacjami umundurowanymi odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne*, „Zeszyty Naukowe SGSP” 2020, t. V.
- Konieczny A., *Potrzeby badań podstawowych problemów współpracy krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego z samorządem terytorialnym*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Legnicy” 2018, t. 3.

Kuc B., Ścibiorek Z., *Zarys metodologii nauk o bezpieczeństwie*, Toruń 2018.

Wiśniewski B., Zalewski S. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2006.

Inne źródła

Informacja o wynikach kontroli NIK – KPB.430.009.2017, Nr ewid. 147/2018/P/17/039/KPB.

Informacja o wynikach kontroli NIK – KPB.430.001.2021, Nr ewid. 7/2021/P/20/035/KPB.

Akty prawne

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 1991 r. Nr 88, poz. 400).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2057).

Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 1997 r. Nr 141, poz. 943 ze zm.).

Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2006 r. Nr 191, poz. 1410).

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590).

Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206).

Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego (Dz. U. z 2013 r. poz. 1635).

Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych (Dz. U. z 2021 r. poz 2490).